Uniformering terminologie en bijbehorende commentaarfase (kwaliteits)documenten SWAB

Opsteller: richtlijnencommissie SWAB

Datum revisie: 22-11-2024, geaccordeerd door SWAB bestuur op 12-12-2024

Achtergrond

De SWAB heeft op haar website verschillende kwaliteitsdocumenten staan, waaronder de richtlijnen. Daarnaast bevat de website andere documenten die inhoudelijke aanwijzingen bevatten die als doel hebben om het antibioticabeleid te optimaliseren. Zo zijn er bijvoorbeeld - momenteel - een praktijkgids antimicrobial stewardship, een praktijkgids OPAT, een document aangaande carbapenem sparende strategieën, “SWAB adviezen over actuele antibioticabeleid vraagstukken” en een online antibioticaboekje.

Voor richtlijnen is de juridische betekenis geformuleerd door de FMS (zie toelichting blz. 2*). Voor overige (kwaliteits)documenten is dat niet het geval. Het doel van dit document is om een uniforme terminologie te hanteren voor (kwaliteits)documenten van de SWAB en hierbij aan te geven of een commentaarfase nodig is.

Voorstel voor uniforme terminologie van kwaliteitsdocumenten van de SWAB

Richtlijn: Document met aanbevelingen ter ondersteuning van zorgprofessionals en zorggebruikers, gericht op het verbeteren van de kwaliteit van zorg, berustend op systematische samenvattingen van wetenschappelijk onderzoek en afwegingen van de voor- en nadelen van de verschillende zorgopties, aangevuld met expertise en ervaringen van zorgprofessionals en zorggebruikers. [1]
De SWAB formuleert landelijke richtlijnen, ter ondersteuning van antibioticacommissies en gericht op het verbeteren van antibiotische therapie en profylaxe, die als basis dienen voor het opstellen van landelijke, regionale en lokale antibioticaformularia. Concept richtlijnen worden voor commentaar aangeboden aan de betrokken wetenschappelijke verenigingen gedurende ten minste 6 weken en na verwerking van het commentaar wordt de definitieve richtlijn bekrachtigd door het SWAB bestuur. Een richtlijn is een kwaliteitsdocument.

Leidraad: Document met aanbevelingen ter ondersteuning van zorgprofessionals en zorggebruikers, gericht op het verbeteren van de kwaliteit van zorg. Een leidraad bevat behandeladviezen op basis van beschikbaar wetenschappelijk onderzoek aangevuld met expertise en ervaringen van zorgprofessionals. Leidraden worden opgesteld bij nieuwe ziektebeelden of een actuele zorgvraag waarbij beperkt wetenschappelijk bewijs voorhanden is of als evidence of de zorgvraag in ontwikkeling is en daardoor kortere doorlooptijden (ook van revisies) wenselijk zijn. [2]
Leidraden van de SWAB ondergaan een verkorte commentaarfase van maximaal 2 weken via de betrokken wetenschappelijke verenigingen of via een hiervoor specifiek ingestelde tijdelijke werkgroep, waarvan leden gemandateerd zijn door de betrokken wetenschappelijke verenigingen. Leidraden worden daarna bestuurlijk bekrachtigd. Leidraden zijn tijdelijke documenten en dienen als voorloper van een richtlijn. Bij beschikbaarheid van voldoende wetenschappelijk bewijs worden leidraden omgezet naar een richtlijn. Een leidraad is een kwaliteitsdocument.

[1] Richtlijn voor richtlijnen, Regieraad Kwaliteit van Zorg 2012 (www.regieraad.nl)
[2] Definitie conform Raad kwaliteit FMS

Download van SWAB.nl | 2026-11-15 18:22

Advies: SWAB adviezen omvatten onder andere het online antibioticaboekje (SWAB-ID), welke gebaseerd is op de bestaande nationale evidence-based richtlijnen, o.a. van de SWAB, het beleid in de acht (Interne/MMB) hoofdopleidingsziekenhuizen en voor de kinderadviezen op de aanbevelingen van de werkgroep antibioticabeleid voor kinderen (NVK). Voor SWAB-ID-adviezen die niet gebaseerd zijn op richtlijnen geldt dat adviezen gezien moeten worden als ondersteuning voor het formuleren van lokale antibiotica-beleid in de ziekenhuizen.
Aanvullend vermeldt de SWAB website SWAB adviezen over actuele antibioticabeleid vraagstukken. Deze adviezen gaan over een actuele, soms kortdurende, zorgvraag die zich op dat moment niet leent voor een richtlijn of leidraad. Deze adviezen worden samengesteld door een groep hiertoe uitgenodigde experts, het SWAB bestuur, of door een van de vaste werkgroepen van de SWAB.
Een advies ondergaat geen standaard commentaarfase en wordt alleen bestuurlijk bekrachtigd.
SWAB adviezen zijn geen kwaliteitsdocumenten.

Een praktijkgids is een adviesdocument bedoeld voor de implementatie van verbeterprogramma's of richtlijnen, in het geval van de SWAB meestal op het gebied van antibioticagebruik en surveillance. De hierin verwoorde aanbevelingen dienen te worden beschouwd als een praktische handleiding bij het organiseren van zorg rondom alle mogelijke aspecten van antibioticagebruik. Deze aanbevelingen zijn derhalve niet bindend en kunnen niet worden gebruikt voor toezicht of handhaving. [3] Een praktijkgids ondergaat geen commentaarfase en wordt alleen bestuurlijk bekrachtigd.

**Richtlijnen vormen de professionele standaard en hebben mede daardoor een juridische betekenis. Echter, het zijn geen wetten of juridisch dwingende voorschriften, waardoor het de benodigde ruimte biedt voor gepersonaliseerde zorg. Richtlijnen bevatten expliciete, op evidence en ervaringen gebaseerde aanbevelingen en inzichten waaraan zorgverleners zouden moeten voldoen om kwalitatief optimale zorg te verlenen. Aangezien deze aanbevelingen hoofdzakelijk gericht zijn op de 'gemiddelde patiënt' en de praktijk complexer kan zijn dan in de richtlijn is weergegeven, kunnen zorgverleners in individuele gevallen afwijken van de aanbevelingen in een richtlijn. Er kan bewust van de richtlijn worden afgeweken in overleg met de patiënt, maar dan moet dit beargumenteerd worden en gedocumenteerd worden in het patiënten-/cliëntendossier.[4]*

Voor SWAB richtlijnen geldt dat deze landelijke richtlijnen formuleert voor antibiotica gebruik. Deze dienen als basis bij het opstellen van lokale en regionale antibiotica formularia en zijn gericht op de volwassen patiënt. De SWAB-dichtlijnen dienen als raamwerk voor de commissies die antibioticaformularia opstellen in de diversie ziekenhuizen. Daarom geldt dat afhankelijk van lokale resistentiegegevens onderbouwd van deze aanbevelingen kan worden afgeweken op ziekenhuisniveau.

[3] De OPAT praktijkgids | SWAB
[4] FMS rapport_medisch_specialistische_richtlijnen_3.0.pdf (demedischspecialist.nl)

Download van SWAB.nl | 2026-11-15 18:22

Stichting Werkgroep Antibioticabeleid

Schematisch Overzicht SWAB (kwaliteits) documenten

Soort document	Doel	Wanneer	Werkgroep / opsteller	Commentaarfase	Bestuurlijke bekrachtiging
Richtlijn	Aanbevelingen gericht op het verbeteren van de kwaliteit van zorg op basis van wetenschappelijke evidence	- medisch specialistische zorg en multidisciplinair - ongewenste praktijkvariatie in zorg - infectieziekte komt frequent voor en/of is levensbedreigend of heeft grote impact op functioneren/uitkomst - voldoende evidence beschikbaar	Gemandateerde leden van betrokken WVen representatief voor de verschillende settings waar de infectieziekte voorkomt	6 weken Alle betrokken WVen	Ja
Leiddraad	Aanbevelingen gericht op het verbeteren van de kwaliteit van zorg	- bij nieuwe ziektebeelden of een actuele zorgvraag - beperkt wetenschappelijk bewijs beschikbaar - evidence of de zorgvraag is in ontwikkeling waardoor korte doorlooptijden wenselijk zijn Bij voldoende bewijs wordt een leidraad omgezet naar een richtlijn	Gemandateerde leden van betrokken WVen representatief voor de verschillende settings waar de infectieziekte voorkomt	2 weken Alle betrokken WVen Of Een hiervoor specifiek ingestelde tijdelijke werkgroep, waarvan leden gemandateerd zijn door de betrokken wetenschappelijke verenigingen	Ja
Advies	Online antibioticaboekje	n.v.t.	Redactieraad	Nee	nee

Download van SWAB.nl | 2026-11-15 18:22

Advies	Actuele zorgvraag	- landelijke tekorten - specifieke procedures van belang voor antibiotische zorg - waarschuwing EMA - waarschuwing Eucast	Bestuur/ CRG	Nee Alleen publicatie in nieuwsbericht	nee
Praktijkgids	De implementatie van verbeterprogramma's	Implementatietool	Gemandateerde leden van betrokken WVen representatief voor de verschillende settings waar de infectieziekte voorkomt	Deelnemersraad	Ja

Download van SWAB.nl | 2026-11-15 18:22